

Handeczeem

Eczeem

■ Wat is handeczeem?

De term eczeem wordt gebruikt voor huidafwijkingen die gepaard gaan met jeuk, roodheid, kleine bobbeltjes (papels), blaasjes, schilfering en soms vochtafscheiding. Deze verschijnselen zijn het gevolg van een ontstekingsreactie van de huid. De ontsteking bij eczeem wordt niet veroorzaakt door bacteriën of schimmels en is dan ook niet besmettelijk. Sommige vormen van eczeem kunnen heel moeilijk te behandelen zijn en langdurig blijven bestaan. Bij de meeste vormen van handeczeem spelen verschillende factoren een rol. Deze factoren kunnen zowel van buitenaf op de huid inwerken als van binnenuit komen.

■ Hoe ontstaat handeczeem?

Er zijn verschillende oorzaken van handeczeem. Hieronder ziet u een overzicht van de 4 hoofdgroepen op basis van verschillende oorzaken:

■ Irritatief contacteczeem: Irritatie van de huid

Huid-irriterende stoffen en factoren vormen bij regelmatige en / of langdurige blootstelling een belangrijke oorzaak bij het ontstaan of verergeren van handeczeem. Dit eczeem noemt men dan irritatief contacteczeem of ortho-ergisch contacteczeem. Huid-irriterende stoffen en factoren zijn:

- a. Overmatig contact met water. Dit doet zich vooral voor bij de 'natte beroepen': huishoudelijk werk, kappersvak, verzorgende sector (ziekenverzorging, verpleging, bejaardenhulp), schoonmaak, horeca, bakkerij, detailhandel (groentewinkel, viswinkel en slagerij), tuinderij en veeteelt, bloemisterij, enzovoort.
- b. Zeep, schoonmaakmiddelen en (af)wasmiddelen. Met deze middelen wordt evengoed het vet van bijvoorbeeld vuile borden als het natuurlijke vetlaagje op de huid verwijderd.
- c. Sappen van groenten (onder andere ui, prei, witlof, andijvie en aardappels), van fruit (vooral sinaasappel, grapefruit, verse ananas en kiwi) en van vlees, vis en schaaldieren.
- d. Organische oplosmiddelen zoals terpentijn, wasbenzine, vlekkenwater, remolie, enzovoort.
- e. Droge, te warme of juist te koude lucht kan een belasting voor de huid zijn.
- f. Mechanische factoren kunnen de huid beschadigen zoals wrijving en schuren (bijvoorbeeld bij sleutelen aan auto's en motoren, of in de tuin werken).

■ Allergisch contacteczeem

Contactallergenen zijn stoffen die allergie veroorzaken door direct contact met de huid. Dit noemt men allergisch contacteczeem. Vaak gaat het om beroepsstoffen zoals chromaat in cement, epoxyhars in tweecomponentenlijm, natuurlijke stoffen in snijbloemen (chrysantheem en alstroemeria), haarverf en permanentvloei-stof (kapper), rubber (gezondheidszorg), enzovoort. In het dagelijks leven kunnen mensen echter ook met contactallergenen in aanraking komen waarvoor ze een allergie kunnen ontwikkelen. Zoals nikkel (bijvoorbeeld in oorbellen), parfumstoffen of conserveermiddelen die in aanraking komen met de huid, bijvoorbeeld in huishoudproducten (zie hiervoor ook de folder '[contacteczeem](#)').

■ Constitutioneel eczeem ookwel atopisch handeczeem

Ook kan er een samenhang zijn met constitutioneel eczeem. Dit eczeem komt vooral op de kinderleeftijd voor (zie ook de folder '[constitutioneel eczeem](#)'). Mensen met deze aangeboren aanleg voor het krijgen van eczeem kunnen gemakkelijker op latere leeftijd ook een handeczeem ontwikkelen (atopisch handeczeem).

■ Proteïne-gerelateerd contacteczeem

Proteïnen (eiwitten) zoals in latex, schil van aardappelen, bakkersmeel of andere voedingsmiddelen kunnen jeuk geven bij aanraking. Er ontstaat dan direct een snelle jeukende reactie. Dit komt doordat na contact met deze eiwitten, direct het stofje histamine in de huid wordt vrijgelaten. Door de jeukklachten, ontstaat de neiging tot wrijving en krabben. Dat kan weer leiden tot eczeem aan de handen. Deze vorm van handeczeem is vrij zeldzaam.

■ Wat zijn de verschijnselen?

Handeczeem kan acuut (plotseling) optreden of chronisch (langdurig) aanwezig zijn. Acueel eczeem kenmerkt zich door roodheid, zwelling, bultjes, blaasjes en soms vocht dat uit de huid komt. De blaasjes drogen uiteindelijk in tot schilfers en korstjes; de huid vervelt en de roodheid neemt af.

Bij een chronisch eczeem is de roodheid meestal niet zo heftig. De schilfering op de voorgrond en de huid is vaak wat verdikt. De huidlijnen worden grover dan normaal. In de stugge en/of droge huid kunnen kloven (scheuren) ontstaan, die pijn veroorzaken.

Aangezien handeczeem gewoonlijk jeukt, zijn er zowel in de acute als in de chronische fase vaak de gevolgen te zien van wrijven en krabben, dat wil zeggen wondjes, korstjes en vergroving van de huid. Een ander kenmerk van handeczeem is dat vele van de hierboven genoemde verschijnselen naast en na elkaar kunnen optreden.

■ Hoe wordt de diagnose gesteld?

Handeczeem zal door de dermatoloog gemakkelijk worden herkend aan de typische, uiterlijke kenmerken. Er zal uitgebreid gevraagd worden naar huid belastende factoren in het beroep, in het huishoudelijk werk en in eventuele hobby's ('waarmee komt u allemaal in contact?'). Soms is overleg met de bedrijfsarts noodzakelijk. Ook is het van belang te weten of men zelf, of iemand in de familie, eczeem heeft of in het verleden heeft gehad (constitutioneel eczeem).

Bij patiënten met chronisch handeczeem (>3 maanden bestaand) waarbij behandeling niet effectief is, zal onderzoek (zogenoemde 'plakproeven') geadviseerd worden om onderzoek te doen naar een eventuele contactallergie. Met name wanneer er een werk gerelateerde contactallergie wordt vermoed kan ervoor worden gekozen de patiënt te verwijzen naar een ziekenhuis met specifieke expertise op het gebied van arbeidsdermatologie.

De te testen stoffen worden met pleisters op de rug geplakt en 2 dagen later weer verwijderd. Na 48 uur en 72 uur wordt de reactie op de rug beoordeeld. Als het opgebrachte materiaal ter plaatse een eczeemreactie heeft veroorzaakt, is sprake van een allergie voor de desbetreffende stof. Zie hiervoor de folder '[epicutane testen](#)'.

■ Wat is de behandeling?

Medicamenteuze behandeling

Lokale therapie

Lokale corticosteroiden zijn de eerste keus in de medicamenteuze behandeling van handeczeem. Zie de folder [corticosteroiden voor de huid](#). Bij de keuze van het lokale corticosteroid hebben sterk (klasse 3) en zeer sterk (klasse 4) werkzame middelen de voorkeur bij alle vormen van handeczeem. Het is belangrijk lokale corticosteroiden altijd te combineren met een neutrale vette zalf of crème (echter niet gelijktijdig aanbrengen gezien het verdunnende effect). Voor het optimaal aanbrengen van de zalven is een smeerhulp gemaakt. Zie hiervoor de zalfapp op uw telefoon, danwel de vingertipeenheid methode. Zie ook de folder '[smeerinstructie corticosteriod zalven](#)'. Alleen indien lokale corticosteroiden niet gebruikt kunnen worden, kan tacrolimuszalf 0.1 % (Protopiczalf®) als alternatief overwogen worden. Pimecrolimuscrème (Elidelcrème®) wordt als niet effectief beschouwd. Bij hyperkeratotisch handeczeem kan overwogen worden de corticosteroidzalf te combineren met salicylzuur vanwege het keratolytisch (eeltverwijderende) effect, of een salicylzuurhoudend of ureumhoudend neutraal vet middel te adviseren.

Fototherapie

Er zijn twee verschillende vormen van lichttherapie:

- Psoraleen ultraviolet A (PUVA) (en UVA-1)
- Ultraviolet B (UVB)

Deze therapie is echter vaak maar tijdelijk effectief voor de behandeling van patiënten met matig ernstig handeczeem. Na stoppen komen de klachten vaak weer terug.

Systemische therapie

Alitretinoïne (Toctino®) is het enige geregistreerde middel voor chronisch handeczeem. Er wordt geadviseerd bij ernstig handeczeem dat onvoldoende reageert op zes weken lokale corticosteroiden, te starten met alitretinoïne 30 mg. Evalueer na 12 weken de effectiviteit van de behandeling. Indien de behandeling effectief is, kan de behandeling tot 24 weken verlengd worden. In overleg met uw arts kan besloten worden of langere behandeling een mogelijkheid is. Dit middel werkt het meest effectief bij chronisch handeczeem met kloven of hyperkeratotisch (eeltvormig) handeczeem.

Indien er sprake is van vesiculeus (blaasjes) handeczeem, kan behandeling met ciclosporine-A (Neoral®) worden overwogen.

Overige tabletmedicatie kan overwogen worden als bovenstaande therapieën niet effectief zijn: [methotrexaat](#), azathioprine of acitretine.

Uw arts helpt u een keuze te maken.

Bij zeer ernstig of hardnekkig handeczeem kan een korte kuur met corticosteroiden in tabletvorm (predniso(lo)n) uitkomst bieden. Continu of chronisch af-en-aan gebruik van corticosteroiden in tabletvorm bij patiënten met chronisch handeczeem wordt niet geadviseerd. Beter is om dan een van bovenstaande tablet medicijnen te nemen en de prednisolon als overbrugging te gebruiken tot de andere medicatie het overneemt.

Wanneer het handeczeem uitgebreid bacterieel is geïnfecteerd, is soms een antibioticumkuur nodig. Bij chronisch handeczeem kan er ook een secundaire schimmelinfectie optreden. Na behandeling met een antischimmelkuur kan dus een gedeeltelijke verbetering van het huidbeeld optreden.

Naast bovengenoemde behandelingen zal ook altijd een neutrale crème of zalf worden voorgeschreven om de huid fettig en soepel te houden. Het is van belang deze neutrale crème of zalf regelmatig, zowel op het werk als thuis, op de handen te smeren, in ieder geval steeds na het handen wassen. Deze neutrale crèmes en zalven mag men onbeperkt smeren.

Niet medicamenteuze behandeling: zoveel mogelijk vermijden van contact met zowel huid-irriterende stoffen als de stoffen waarvoor men allergisch is

Dit geldt niet alleen voor het werk maar ook voor de privésituatie. Indien veelvuldig contact met water en schoonmaakmiddelen onvermijdelijk is, moet men zoveel mogelijk plastic (vinyl of PVC) handschoenen dragen. Het meest aantrekkelijk zijn vinyl handschoenen met een katoenen binnenbekleding om transpiratie tegen te gaan. Bij contact met chemische stoffen hebben nitril handschoenen de voorkeur, aangezien deze handschoenen vrijwel geen chemicaliën doorlaten. Wanneer het eczeem door het werk veroorzaakt wordt, zal er overleg plaats moeten vinden met bedrijfsarts of arbeidshygiënist om na te gaan hoe contact met irriterende of allergische veroorzakende stoffen vermeden kan worden. Verbetering van het handeczeem tijdens weekenden of vakanties is een aanwijzing voor arbeidsgerelateerd handeczeem, hoewel bij lang bestaand ernstig handeczeem deze verbetering kan uitblijven. Soms zal de werknemer in het bedrijf ander werk moeten gaan doen; een enkele keer is beroepsverandering (omscholing) de enige oplossing. Voor jonge mensen met handeczeem of constitutioneel eczeem in het verleden is het van groot belang een goede beroepskeuze te maken en bij voorkeur geen 'nat' beroep te kiezen (zoals kapster, verpleegkundige, schoonheidsspecialiste, schoonmaakster, horeca enz).

Let op: bij uitzondering kunnen handschoenen ook een allergie veroorzaken en dus een onderhoudende factor zijn van het handeczeem. Dit kan eveneens met plakproeven worden onderzocht.

■ Wat kunt u zelf nog doen?

Het is van belang de huid 'met zachtheid' te behandelen. Wassen met water en zeep is niet te vermijden, maar doe het met mate en gebruik zoveel mogelijk huidvriendelijke zeep.

- Gebruik geen zeep met een schuurmiddel erin.
- Probeer bij het wassen zoveel mogelijk alleen de binnenkant van de handen in te zepen.
- Spoel de handen goed af en dep ze droog, bij voorkeur met een droge schone handdoek.
- Maak bij het afwassen bij voorkeur gebruik van handschoenen of een afwasmachine.
- Probeer de frequentie van het handenwassen te beperken. Indien dit in verband met uw werkzaamheden niet kan, overleg dan verzorgende handenalcohol gebruikt kan worden voor de handhygiëne.
- Controleer zo nodig in overleg met uw bedrijfsarts of arbeidshygiënist of u de juiste handschoenen voor uw werkzaamheden gebruikt.
- Gebruik minimaal twee keer per dag een neutrale verzorgende crème of zalf, maar bij voorkeur iedere keer na het wassen van de handen. Ook wordt geadviseerd verbandhandschoenen te dragen indien mogelijk. Deze handschoenen zorgen onder andere voor een betere fixatie van zalf op de huid en het beperken van invloed van factoren zoals uitdroging/vochtigheid en krabben/manipuleren.
- Er is een groot verschil tussen de verschillende vette zalven die beschikbaar zijn. Zie ook www.huidziekten.nl voor de zalfkiezer. Als u meer informatie wenst over de verschillende mogelijkheden.
- Probeer de nagels zo kort mogelijk te houden om wrijven en krabben te voorkomen. Beide factoren kunnen eczeem verergeren of opnieuw doen ontstaan.
- Het is verstandig geen ringen te dragen. Hierdoor wordt irritatie vermeden van stoffen die zich onder de ring ophopen.
- Bij schraal weer (koud, droog en winderig) kan het eczeem verergeren. Gebruik dus tijdig warme handschoenen en een verzorgende crème of zalf om de huid vet te houden.

■ Wat zijn de vooruitzichten?

Handeczeem heeft de naam hardnekkig en langdurig, zo niet levenslang te zijn. Wanneer men echter in staat is contact met huid-irriterende stoffen, overmatig handen wassen en eventuele allergenen consequent te vermijden, zal het eczeem dikwijls sterk afnemen of verdwijnen. De kans dat het handeczeem terugkomt, blijft altijd aanwezig.

Deze folder is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie. Bij het samenstellen van deze informatie is grote zorgvuldigheid betracht.

De Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie wijst desondanks iedere aansprakelijkheid af voor eventuele onjuistheden of andere tekortkomingen in de aangeboden informatie en voor de mogelijke gevolgen daarvan.

www.nvdv.nl

Voor informatie over patiëntenorganisaties verwijzen wij u naar de website van Huidpatiënten Nederland.

www.huidpatienten-nederland.nl

■ Afbeelding

Deze folder is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie. Bij het samenstellen van deze informatie is grote zorgvuldigheid betracht.

De Nederlandse Vereniging voor Dermatologie en Venereologie wijst desondanks iedere aansprakelijkheid af voor eventuele onjuistheden of andere tekortkomingen in de aangeboden informatie en voor de mogelijke gevolgen daarvan.

www.nvdv.nl

Voor informatie over patiëntenorganisaties verwijzen wij u naar de website van Huidpatiënten Nederland.

www.huidpatienten-nederland.nl

